

Po dvajsetih letih

Pred Trubarjevim spomenikom, tretjega julija. Ali bo prišel ta? Ona? Sleherni se je nadejal kakega svidenja, kajti od mature sem za marsikatero ni bilo srečanja. Na vse strani nas je razpotilo. In prišli so z vlakom, peš, France celo z motociklom iz Iške vasi. Petnajst se nas je zbralo, celih petnajst. Kajne, strašno nas je zdelo, saj nas je tisto leto maturiralo kakih sto, če upoštevamo redne maturante, brzotečajnike in pa tiste, ki so po srednješkoli maturi napravili na učiteljsko zrelostni izpit. Da, strašno nas je zdesetorilo teh dvajset let. Kakor da je vse drugo popadalo in nam je ostala zgolj žalostna dolžnost, da smo mislili nanje. Misli smo nanje pri Čadu pod Rožnikom okrog dolge mize. Mal nespornost je bil vzrok, da so nekatere tovarišice ostale v mestu in po svoje praznovale. Tako smo imeli med seboj samo dve, na vsakem koncu mize, na častnih mestih. Na enem Anka Debelakova iz Ribnice, na drugem Francka Predanova iz Majšperka. Mladini smo pustili doma, kaj bi ona med nami, zato pa so romale fotografije našega prirastka iz roke v roko.

Brez oficijelnosti ne gre. Uvodoma smo se spomnili naših pokojnih. Dragega nam profesorja in prijatelja Nandeta Marolta, moža klenega značaja je pobrala zahrbtna jetika. Tudi profesor telovadbe Gorečan je že v večnosti. Iz naših vrst pa so sledili prvemu pozivu bele žene tovariši Podržaj Ferdo, Prusnik Ivan, Vizjak Jože, Rus Ivan, Bajc, Knez Ivan in Fon. Spomnili smo se jih, prekmalu jih je pokosilo. Dvignili pa smo kozarce tudi ostalim, ki so ostali, bog ve zakaj, ta dan doma. Od dvajset let si niso mogli ali znali, nemara celo ne hoteli utrgati bore nekaj uric staremu tovarštvu. Ravno smo hoteli napiti še Štrublju iz Črnomlja, pa je, evoli vstal od mrtvih in prisedel k naši mizi. Potem pa je napitnica veljala še nam.

Okrog neizgobnih litrov, ki so prikorakali po skupnem kosilu, fantje od fare, dovolite da jih predstavim. Na zgornjem koncu poleg Anice naš Grašič France, ki je pridrl z moto-

ciklom, junak besede in dejanja. Potem muzikant Nanut Viljem iz Dvorske vasi, nasmejani Jurček Ivan iz Birčne vasi, košeni in preudarni Trošt Franjo iz Litiše, črnogledi in mehki Kokotec Ivan iz Starega trga pri Kočevju, novinar, prešerni Jože Zupančič iz Litiše, tihi Rabič Lojze iz Koroške Bele, potem edini resnični fant, ki še ni oženjen, Kavčič Ivan iz Izlake, sokolski slovanoborec Lubej Franjo in plavalasi Viljem Deržaj, oba iz Ljubljane, s Kopanja šegavi Franjo Cuk in slednjič gospod z očali in zalisci Jože Prijatelj iz Velikih Lašč, pisec teh vrst pa se bo podpisal na kraju članka. Na obisk, a samo za kratek čas, so prišle še Pavla Herbstova, Kranjčeva Ema iz Tržišča in Kozak Mila iz Ljubljane. Pismene pozdrave in opravičilo pa je poslal edini eden, Medie Gusti iz Pušav.

»Ti, ali še veš? Se spomniš? Ja, to ti je bil špas!« — kdo ne pozna teh in podobnih vprašanj. Eh, da, tega in onega je bilo za romane in šal na koše. Naravnost iz strelskih jarkov smo takrat pred dvajsetimi leti morali v šolske klopi, uporno, s stisnjenimi zobmi. Pa je le šlo. Morda smo bili kar preveč samosvoji, objestni, drzni. Takratno disciplino smo postavili na glavo. Tisto leto, pozneje nikoli več, je padla stroga meja med obema učiteljskima, med moškim in ženskim. Gadjje in pol! Profesorji so imeli svoje ljube križe z nami, toda radi so nas imeli. Se rajši odpustili v svet vihravce neugane. Zunaj na terenu pa je slehernik postavil svojega moža, a tudi dekleta niso zaostajala... Takole je teknel pred našimi očmi zvočni film teh dvajsetih let. Tekel je od enajstih dopoldne do šestih popoldne. Potem je bilo predstave konec in kraj. Silni stiski rok in slovo. Večerni vlaki so nas postavili nazaj na svoja mesta.

Pred razhodom smo si obljubili, in s tem ključemo tudi vse »mrtve«, da se bomo že drugo leto, in sicer prvi tork po prvem juliju sestali v Celju. Zbirališče je Narodna kavarana. Takrat, tako upamo in pozivamo mlačneže, nas bo več in bomo rekli še katero.

Adamič Arnošt, Zagorje ob Savi.

Prof. Dolfe Lapaine je umrl

Radio je na kratko sporočil, da je 15. septembra t. l. v Zagrebu umrl prof. Dolfe Lapaine. Pogreb, da bo v nedeljo na Mirogoj.

Tako je torej odšel, brez slovesa. Stotine njegovih nekdanjih učencev se ga spominjamo. Meni je prav živo v spominu. Se preden nam je postal profesor, smo o njem slišali, da je veseljak, dobričina. Pa smo brž uganili in sklenili, da bo sedaj konec raznim težavam. To smo sklenili z ozirom na dobrohotnost novega profesorja. Če bi pa v katerem primeru ne šlo popolnoma gladko, smo bili seveda tudi pripravljeni, da novega gospoda »navlečemo«; za dober izid takega početja smo računali na veselo plat njegove čudi. No, ni bilo treba nobene potegavščine, ker smo takoj spoznali, da je prof. Dolfe v resnici dobra duša, ki ni od nikogar zahteval več kot je vsakdo zmožek. Kjer ni šlo in ni šlo in kjer je vendar nekaj moralo biti zaradi paragrafov, je pa sam mnogo naredil, ali pa zatisnil oči, ko je bilo popolnoma očitno, da ubogi grešnik ni sam izvršil zahtevanega dela.

In tak ni bil samo do nas v šoli, marveč sploh v življenju. Zato so ga mnogi izrabljali in v hudobnosti o njem čenčali. S tem so le razodevali, da ne razumejo niti tega, kako si on posadi široki klobuk na glavo. Ni čudno; bili so z njim samo na zunaj tedaj, ko je gostil in razdajal smeh. Do njegove notranjosti se niso niti poizkusili dokopati. On je bil

hlapec lepote, služil je le njej, zato ga je marsikaj življenje prezrlo in teplo.

Nekaterih trenutkov ob njem ne bom nikoli pozabil. Bilo je pod večer svete noči, ko sem ga srečal. Oba sva bila osamljena, pa sem krenil z njim v njegovo stanovanje. Tam je bilo vse pripravljeno za božično drevo. Postavil ga je. Ko so se oglašali polnočni zvonovi, je prižgal svečice, nato pa brez besede segel v omaro po staro soldaško violino. Zaigral je okorno »Sveta noč, blažena noč«. Igral je pesem in jo igral ter jokal vedno glasneje, dokler ni bruhnilo iz njega: »Toliko lepote je, toliko bi jo rad razdal, pa nimam komu, sam sem, nikogar ne bo po meni...« Prečudna sveta noč.

Ali pa tisti dan: srečal sem ga hitečega do znanec. Čemu? Da izprosi nekaj grošev posojila, ne zase, marveč zato, da jih bo poslal gojencu, ki ga je pripravil na akademijo. Oni mu je pisal, da ne more živeti. Dolfe pa brez denarja, zato hajdi si sposoditi zanj na svoje breme. Kdo pozna še takšnega dobričino!

Sedaj ga ni več. Žal mi je, da se nisva poslovila. Ko sva poslednjič govorila, je dejal: »Fant, veš, celota je važna, podrobnosti so samo zanimive. Povsod se tega drži. Zdravstvi, sotrpnik!«

Počivaj v miru Dolfe!

Ljubič Tone.

UČITELJSKI POKRET

Slovenski učitelji-pokretaši na tečaju za vitalno statistiko v Zagrebu

Nujnost dela, ki si ga je začetala pred par leti manjša skupina slovenskega učiteljstva, dobiva vedno širši razmah in vedno večjo pozornost. Zavest dolžnosti do slovenske mladine in velika poročila volje do sistematičnega dela so bili elementi, ki so dajali gibanju vedno resnejše lice. Vendar je pa vsled pomanjkljivega strokovnega znanja trpela ekonomija dela in tudi niso izostale delne pomanjkljivosti pri obdelavi snovi; to pa še posebno vsled tega, ker smo imeli opraviti s številnimi in statističnimi. Vsled občutnega nepoznavanja statističnih metod je prišlo pokretovo delo v težek položaj predvsem tedaj, ko je bilo treba obravnavati antropometrična vprašanja, kjer je bilo treba ugotovljati poprečno normalo za težo in višino slovenskega otroka.

Kakor da bi vodstvo šole narodnog zdravlja v Zagrebu slutilo to našo stisko, je v avgustu mesecu organiziralo tečaj iz vitalne statistike.

Mogoče ste že videli impozantne stavbe, ki se dvigajo nad Gubčevno zvezdo v Zagrebu. Amerikanska obsežnost daje že na zunaj slutiti, da je tu udeležen vir Rockefellerjeve fundacije. V teh stavbah se nahaja šola narodnog zdravlja, ki je s svojimi množičnimi odelki v službi naroda, predvsem pa hrvaške vasi. Ne eden med zadnjimi je tudi obsežen oddelk za statistiko, ki ga vodi naš znani ožji rojak dr. Fedor Mikič. S svojim štabom pomočnikov prodira tu v zagonetke številčnih podatkov, ki govorijo o žitju in bitju naroda. Zavedajoč se važnosti in pomena statistične vede za proučevanje vseh področij družbenega življenja, predvsem pa za socialno medicino, ekonomijo, higieno in pedologijo, je na njegovo pobudo organiziralo vodstvo zavoda poseben tečaj iz vitalne sta-

tistike za zdravnike, akademike in slednjič za učitelje.

Je bil to sploh prvi tečaj te vrste v naši državi, ki je bil organiziran z namenom, »da se učitelji teoretično in praktično upoznajo z nekaterimi statističnimi metodami, da bi tako lahko uspešneje nadaljevali svoje raziskovalno delo.« — V mesecu juniju so nekateri pokretaši dobili od vodstva zavoda poziv na tečaj, kjer je bilo rečeno, da se prvenstveno sprejmejo v tečaj oni učitelji, ki so že raziskavali vas in vaško deco in se na osnovi tega borijo za njen boljši položaj, kar je bilo treba dokazati s samostojnimi publicističnimi deli. Slovenski pokretaši za ta del niso bili v zadregi.

Ker je zavod organiziral tečaj sam s svojimi lastnimi sredstvi in nudil tečajnikom brezplačno hrano in stanovanje, je bila na ta način omogočena udeležba vsem pozvanim. Žrtvovati je bilo treba le mesec dni letnih počitnic.

Iz vseh predelov države je bilo sprejetih 20 učiteljev in učiteljic. Najmočnejše je bila zastopana slovenska skupina in sicer je bil pokret zastopan s sledečimi svojimi sodelavci:

Debevec Ciril, Jurančič Jože, Kimovec Franc in Mencej Martin;

poleg teh pa so bili na tečaju še sledeči Slovenci: tov. Humar, abs. filoz. Kerencič in dr. Potrč. Med ostalimi smo pa srečali sama znana imena iz vrst hrvaških pokretašev — za druga »Ivan Filipović« — in tovariše iz srbske učit. zadruge »Vuk Karadić«. Tako so tečajniki predstavljali homogeno enoto z enotnim hotenjem in stremeljenjem, kar je mnogo pripomoglo, da je bil tečaj tako uspešno završen.

Tečaj je trajal ves mesec avgust. Vodil ga je šef oddelka za statistiko dr. F. Mikič, ki

je tečajnike seznanil s teoretičnimi osnovami statistične vede. Na osnovi teoretičnega znanja so tečajniki takoj pristopili k obdelavi svojega materiala, katerega je moral vsak tečajnik prinesiti s seboj. Slovenski pokretaši smo obdelovali temo: **Telesni razvoj slovenskega otroka**. Na osnovi anketnega materiala, ki so ga preko leta zbrali slov. učitelji in katerega del je bil že priobčen v »Prosveti«, smo hoteli postaviti osnovo za normalo teže in višine slovenskega otroka v starosti od 6. do 14. leta. Rezultati bodo priobčeni v prihodnjih številkah »Prosvete«.

Prav nič ne pretiravam, če trdim, da je bilo na tečaju opravljeno veliko delo. Saj bi v nasprotnem primeru obdelava tega materiala zahtevala mesece in mesece časa, neprimerno temeljitega truda in še s predpostavko, da bi obvladali potrebno znanje iz področja statistične vede, ki smo si ga pridobili na tečaju. Ves čas dela je bil navzoč vodja tečaja dr. Mikič s svojimi laboranti, na razpolago so bili računski stroji in vsi ostali tehnični pripomočki brezplačno.

Tečaj je nad vsako pričakovanje uspel, kar so priznali prireditelji in tečajniki. Najlepše je pa potrdil uspeh tečaja zaključni dan, kjer so bila čitana pred izbrano publiko dela, ki so bila obdelana na tečaju. V ilustracijo naj navedem le nekatere teme:

1. Telesni razvoj slovenskega otroka (Debevec - Jurančič - Kimovec - Mencej - Potrč);
2. Pelidisi kot kriterij prehranjenosti (Humar - Kimovec);
3. Pelidisi i ocjene (Karlovčan);

4. Odjevanje šolske dece u Hrvatskoj (Frank);

5. Odjevanje šolske dece u Srbiji (Aranđelović);

6. Dječji doručak (Aksentijević);

7. Stanovanje djece (Deljanin);

8. Jeruzalemske gorice (Kerencić); itd.

Slovenski učiteljski pokret je s tem mnogo pridobil. Njegovi sodelavci so prodrli v do sedaj neznano in nejasno področje statistične vede in je s tem omogočeno plodnejše in korektnije delo pri izgotovitvi začrtanega programa, posebno še, ker je nam zagotovljena vsestranska pomoč z nasveti in pripomočki od strani strokovnega vodstva šole narodnega zdravlja v Zagrebu. Zato lahko stopamo v novo šolsko leto z novimi silami in novimi spoznanji na delo.

Zahvala gre predvsem direktorju šole narodnog zdravlja dr. Borčiču, ki je tečaj omogočil, za tem strokovnemu vodju tečaja dr. Mikiču in vsemu ostalemu osebju, ki je s tako pozornostjo stremelo, da bi bilo delo in življenje na tečaju čimbolj olajšano.

Paralelno s strokovnim delom tečaja so bila še predavanja strokovnjakov iz področja socialne medicine, socialne higijene, asanacije vasi, predvajani so bili filmi kulturno - zdravstvenega značaja, omogočen je bil obisk raznih zdravstvenih in socialnih ustanov, kar vse je strokovni del tečaja le še izpopolnilo in spoznanja tečajnikov obogatilo.

Vodstvo zavoda nad Gubčevno zvezdo je s tem izvršilo koristno in plemenito delo.

M. M.

Splošne vesti

RDEČI KRIŽ VABI

IZPRAZNJENA MESTA

V zgodovini nastopajo včasih trenutki, ki narodnim organizacijam nalagajo prav posebne dolžnosti. V vrsto teh organizacij spada brez dvoma Rdeči križ, ki deluje v miru in v vojni v blaginjo trpečega ljudstva. Danes je nastopil tak čas, ko si moramo prizadevati, da je naša prva državna človekoljubna ustanova na vse pripravljena.

Kaj je Rdeči križ?

Na to vprašanje ne moremo primerneje odgovoriti, kakor z besedami nedavne spomenice holandskega Rdečega križa, iz katere navajamo te lepe misli:

»Jaz sem Rdeči križ. Ustanovila me je človeška milosrčnost. Moj namen je dobrota, ljubezen, usmiljenje. Jaz sem angel varuh človeštva. Ne poznam nobenega razločka med plemeni, narodi, verstvi. Sejem samo seme plemenite čednosti — nesebičnosti! Moj smoter je, da napravim ljudi dobre. Moje delo ne pozna počitka. Hodim po svetlobi, ne bojim se teme in ne skrbim me ovire in težave. Odklanjam vojno. Bojnikom lajšam rane. Pri našim jim tolažbo. Skrbim za padle v vojni. Pomagam ranjenim. Povijam jim rane in blažim jim bolečine. Pokopavam mrtve junake in varujem njihove grobove. Hodim po vseh domovih. Bivam v bolnišnicah. Nobena nevarnost me ne odvrača pred nalezljivimi boleznimi. Obiskujem bolnike. Pomagam invalidom in tolažim vse druge nesrečnike. Prijatelj sem in dobrotnik vseh narodov. Moja pomoč sega preko morja do najbolj oddaljenih krajev. Pomagam vsem narodom, ki so trpeli v vojni. Vsi narodi me spoštujejo. Pod mojo zastavo se zbirajo milijoni ljudi, pripravljeni za vsako žrtev. Varuh sem človečanstva. Moje znamenje je križ, znamenje Odradenika sveta, simbol ljubezni. Jaz sem Rdeči križ. Pristopite v moje vrste vsi, ki imate dušo in plemenito srce! Tako naj Vam Bog pomaga!«

Tako bi mogel delati tudi naš Rdeči križ, če bi se ga oklenil ves narod, da ga naredi za resnično narodno organizacijo.

Kaj pričakuje Rdeči križ danes od Tebe?

Rdeči križ danes prosi Tebe, prosi mene, prosi vse domoljubne rojake, ki jih ne veže vojaška dolžnost, — posebno naše žene in dekleta —, da se priklase pri odboru Rdečega križa v svojem kraju za prostovoljno službo v primeru elementarne nesreče, epidemije, posebno pa za primer vojne. Take vrste službe bi bile: upravno-računsko delo v bolnišnicah, ambulantah, postajah za prvo pomoč in drugih napravah Rdečega križa, dalje za razna druga dela pri omenjenih ustanovah, kakor za kuhanje, pranje, snajenje in službo v skladiščih, za izdelovanje perila, za sprejemanje in oskrbo beguncu, za zbiranje darov v denarju, v pridelkih in izdelkih itd.

Pridi, vsako dobro delo je plemenito, postani njegov redni član in plačuj mesečno za njegove plemenite svrhe po 2 din. Kdor more več žrtvovati, naj nakloni Rdečemu križu prostovoljne prispevke na naš račun štev. 11.862 pri Poštni hranilnici v Ljubljani. Če nisi premožen, pristopi kot podporni član z mesečnim prispevkom 50 par. Ako naj Rdeči križ izpolnjuje svoje dolžnosti, mora imeti na razpolago zadostna denarna sredstva! Zato ne odlašaj in stopi v naše vrste, ko Te vabijo naši poverjeniki. Razumevaj vzvišene naloge društva Rdečega križa in pomagaj jih izpolnjevati!

Današnji čas mora vzbuditi v vsem narodu zavest, da je treba vse sile žrtvovati organizaciji, ki deluje v korist vsega naroda!

Dravski banov, odbor društva Rdečega križa kraljevine Jugoslavije.

Nezasedena učiteljska mesta v srezu Murska Sobota, 1. Murska Sobota 1 mesto + 1 za defektno deco. 2. Cankova 1 mesto. 3. Puconci 1 mesto. 4. Bodonci 1 mesto. 5. Kruplinski 1 mesto. 6. Gor. Lendava 1 mesto. 7. Fikšinci 1 mesto. 8. Glinci 1 mesto. 9. Kramarovi 1 mesto (st.). 10. Kuzma 2 mesti (st.). 11. Vidonci 2 mesti. 12. Predanovi 1 mesto (st.). 13. Martjanci 1 mesto. 14. Kančovi 1 mesto. 15. Fokovi 1 mesto. 16. Prosenjakovi 1 mesto. 17. Budinci 1 mesto (st.). 18. Vel. Dolenci 2 mesti (st.). 19. Šalanci 1 mesto. 20. Znanjci 1 mesto. 21. Šulinci 2 mesti (st.). 22. Dol. Slaveči 1 mesto. — st. = naturalno stanovanje za poročenega.

— Nakazovanje dotacij banske uprave za tekoče proračunsko leto. Po okrožnih razpisih so bili šolski upravitelji obveščeni po banski upravi, da se, bo denarno poslovanje dotacij za tekoče proračunsko leto spreminilo. Upravičeno smo se šolski upravitelji bali, da bo vse poslovanje v bodoče še bolj komplicirano, kot je to bilo do sedaj. Slutnje niso varale. Denarno poslovanje po načinu nakazovanja dotacij, ki si ga je izbrala kr. banska uprava za tekoče proračunsko leto povzroča velike težave. Postavke za nabavo drvi za ogrevanje šolskih prostorov, postavka za beljenje šol. prostorov ter za nabavo in popravilo pohištva se naj v celoti nakažejo v dotaciji za II. tromesečje, ker je treba izvršiti nabavo drvi, beljenje šol. prostorov in popravilo pohištva med velikim šol. odmorom. Na deželi si šol. upravitelji navedenih stvari — brez denarja omisliti ne morejo. Kmet danes v trgovini ne dobiva več stvari na obroke, kako hočemo zahtevati, da bo on, ki tako krvavo potrebuje te dinarčke, ki jih ima sploh kje dobiti, čakal, da se mu bo denar za drva izplačeval na obroke!

— Diskusijski sestanki Pedagoške centralne v Mariboru se nadaljujejo tudi v letošnjem šolskem letu i. s. počeni s soboto, dne 7. oktobra t. l., od 16. do 18. ure v knjižnici Pedagoške centralne na drž. učiteljski šoli v Mariboru. Sestanki se bodo vršili zaporedno vsakih 14 dni, počeni s 7. oktobrom. Vabimo vse tovariše, posebno one, ki imajo ugodne prometne zveze, da se teh sestankov udeležijo v čim večjem številu.

— Pozivamo vse poverjenike »Roditeljskega lista«, da nakažejo čim prej, najpozneje pa do 10. oktobra t. l. svojo zaostalo naročnino. Šol, ki še niso poravnale svojih obveznosti je nad sto. Dogodilo se je celo, da so ob koncu II. letnika neke šole vrnile neodprte vse lanske in letošnje pošiljke, z izgovorom, da niso mogle listov razpečati. Nekateri poverjeniki še do danes, kljub dobrohotnim opominom, niso poravnali ne lanske, ne letošnje naročnine.

Na Bledu so naprodaj

lepe stavbne parcele z razgledom na jezero in lepe vile. — Pojasnila daje

KMETSKA POSOJILNICA LJUBLJANSKE OKOLICE V LJUBLJANI

— »Roditeljski list«, ki ga izdaja Pedagoška centrala v Mariboru do nadaljnjega, po sklepu občnega zbora in upravnega odbora ne bo izhajal. Mnogi naši naročniki do lista niso izpolnili svojih obveznosti, tako, da založnica ne razpolaga z zadostnimi gnotnimi sredstvi za izdajanje lista. Ob ugodnejšem gnotnem stanju list zopet izide, kar bo pravočasno javljeno v listih.